

Grundig om krenkelse og uhelse



Anna Luise Kirkengen, Ane Brandtzæg Næss
Hvordan krenkede barn blir syke voksne
 3. utg. 248 s. Oslo: Universitetsforlaget, 2015.
 Pris NOK 399
 ISBN 978-82-15-02506-3

Målgruppen for denne boken, om *hvordan* krenkelser av menneskers integritet kan føre til sykdom, er et bredt spekter av helsearbeidere, pedagoger, beslutningstakere og politikere – ja, alle som kan trenge å minnes på at vi som mennesker er unike personer og besjlede kropper.

Etter en innledning hvor det teoretiske rammeverket skisseres, følger tre bolker hvorav den første er viet individuelle krenkelseserfaringer. Den andre fremhever betydningen av i hvilken kontekst krenkelser og overgrep finner sted. Til slutt omtales strukturelle fenomener som kan bidra til at krenkelseserfaringer forsterkes og opprettholdes. Kliniske vignetter illustrerer de relevante teoriene og organiserer den videre diskusjonen.

Boken er grundig, velskrevet og oversiktlig, og forfatterens synspunkter støttes opp av godt over 400 referanser. Oppsummeringen av den relevante forskningen er nøktern og presis, de kliniske vignettene velvalgte og konklusjonen klar: Dersom vi vil forebygge uhelse i befolkningen, må alle potensielt involverte ta menneskers krenkelseserfaringer på alvor. Boken er med andre ord en videreføring og konkretisering av et begrep Peter F. Hjort (1924–2011) lanserte i 1980-årene, «samsykdommer», som er blitt en slags samlebetegnelse for medisinske tilstander sprunget ut av problemer i forholdet mellom mennesker, dvs. det ikke å bli hørt, respektert og elsket, men såret, ringeaktet, ydmyket, oversett, mobbet, brennemerket, utestengt og misbrukt (s. 31). I boken omtales særlig seksuelt misbruk og annen mishandling i tidlige barneår. Når man tar utgangspunkt i vårt kulturelt komplekse samfunn, kunne man her gjerne føyd til opplevelsen av å bli urettferdig behandlet og diskriminert.

Det helseskadelige ved slike hendelser avhenger i vesentlig grad av hvordan den krenkede personen opplever og tolker det inntrufne. Dette understrekes også gjentatte ganger. Likevel får jeg inntrykk av en slags determinisme: Signifikante korrelasjoner mellom ulike sykdomstilstander og vonde og vanskelige livserfaringer blir enkelte

steder til «udiskutable sammenhenger» og kan videre fremstå som enkle årsakssammenhenger, for eksempel som på side 53: «Et barn som krenkes i sin verdighet, blir til en voksen som ikke verdsetter liv og helse.» Om dette skyldes forfatterens iver etter å utvikle et slående argument eller om det bunnar i et syn på fremtiden som en (logisk) konsekvens av fortiden, skal være usagt. Men inntrykket ville nok blitt modifisert om forfatterne hadde innlemmet et kapittel om resiliens og resiliensfaktorer, og/eller i sterkere grad fremhevet betydningen av forsoningsprosesser, av at den som krenker uforbeholdent kan be om unnskyldning, og, ikke minst, menneskers unike evne til både å forestille seg og leve opp til nye scenarioer.

Dette svekker imidlertid ikke forfatterens hovedbudskap, nemlig at mange som har opplevd traumer og krenkelser, vil trenge profesjonell hjelp, kanskje nettopp til å utvikle et annet perspektiv på fortiden, slik at vonde minner mister sitt grep og blir et tilbakelagt stadium. Det uavvendelige spørsmålet som da reises, er om vi som helsearbeidere har tilstrekkelig kunnskap om krenkelsens betydning for det sykdomspanoramaet vi står overfor, og videre om vi vet å bruke denne kunnskapen til våre pasienters beste. Med andre ord: om våre utdanningsinstitusjoner forbereder oss helsearbeidere på de oppgavene som ligger i fagets mandat. Men minst like viktig er hvordan vi som profesjonelle aktører forholder oss til erfaringens subjektive vesen og således også til pasientens egen, erfaringsbaserte kunnskap. Dette er problemstillinger som i høy grad aktualiseres i det kulturelt komplekse samfunnet vi lever i. Derfor er denne boken et viktig bidrag og en tydelig stemme inn i en betimelig og nødvendig diskusjon om utformingen av fremtidens helsetjenester.

Arild Aambø

Seniorrådgiver, Nasjonal kompetanseenhet for minoritetshelse (NAKMI)
 Oslo